УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Гуманітарний факультет

Кафедра філології

ТЕКСТИ ПІСЕНЬ ГУРТУ «СКРЯБІН» (1989–2015): ПОЕТИКАЛЬНИЙ, СТИЛІСТИЧНИЙ І СУСПІЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТИ

Студентки IV курсу

групи ГФІ 18/Б

спеціальності «Філологія»

Полотнянко Христини

Науковий керівник:

Ільницький Данило

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри філології УКУ

Львів 2022

ЗМІСТ

ВСТУП 3

РОЗДІЛ І 5

ЗВ’ЯЗОК МУЗИКИ ТА ЛІТЕРАТУРИ. ЖАНР СПІВАНОЇ ПОЕЗІЇ. ЗАХІДНИЙ ВПЛИВ НА МУЗИЧНУ І ПОЕТИЧНУ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ 1970-х–1990-х РОКІВ. ІСТОРІЯ ГУРТУ «СКРЯБІН» 5

1.1. Зв’язок музики та літератури. Музичний супровід поетичного твору як важливий засіб впливу на широку аудиторію 5

1.2. Співана поезія як окремий мистецький жанр: поява, розвиток і сьогодення 7

1.3. Історія гурту «Скрябін». Періоди розвитку гурту й зовнішні впливи 12

РОЗДІЛ ІІ 18

2.1. Ранній «Скрябін» (1989–2003рр.): перші композиції, авторство Андрія Кузьменка й Ростислава Домішевського. Смисли, поетика, стилістика текстів 18

2.2. Новий «Скрябін». Аналіз специфіки пізніх текстів гурту (2003–2015 рр.). Твори нового «Скрябіна» як інструмент діалогу з великою аудиторією 34

ВИСНОВКИ 42

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ 46

ВСТУП

Актуальність обраної теми полягає у тому, що тексти пісень гурту «Скрябін» – цінний матеріал для українського академічного дискурсу, проте на тепер немає жодного наукового дослідження цих текстів. Тема творчості гурту особливо важлива сьогодні, оскільки здобувши певний авторитет у суспільстві, «Скрябін» вибудував зв'язок із великою аудиторією, поширюючи власні тексти крізь музику, які містять глибинні суспільно-політично-філософські сенси та залишаються актуальними десятки років.

Метою дослідження є аналіз текстів пісень «Скрябіна» для виявлення певних тенденцій, до яких вдавались автори лірики гурту, а також виокремлення поетикальних, стилістичних та суспільно-філософських аспектів творчості «Скрябіна».

Завдання дослідження полягає у хронологічній систематизації творчості гурту «Скрябін» й встановленні чіткого розмежування творчості на етапи раннього та нового «Скрябіна» з метою розуміння змістової трансформації текстів гурту, а також переходу до масового впливу, який бере початок із альтернативного вузького середовища.

Об'єктом дослідження є тексти пісень гурту «Скрябін», а **предметом** є поетикальні, стилістичні й суспільно-політичні аспекти цих текстів.

Методи роботи: метод **порівняння** для встановлення розбіжностей у текстах різних періодів творчості гурту; **аналітичний** метод, базований на власних спостереженнях, а також **феноменологічний**, вжитий у контексті дослідження змістовного наповнення текстів «Скрябіна».

Матеріал дослідження: тексти пісень гурту «Скрябін», написані з 1989-го до 2015-го років.

Структура роботи: дослідження складається із двох розділів – теоретичного та практичного. В *теоретичному* розділі розглянемо зв'язок музики й літератури, адже гурт «Скрябін» – насамперед музичний, тому варто розуміти, наскільки

важливий синтез цих двох напрямів мистецтва, які доповнюють одне одного, творячи цілісні довершені твори. Цей синтез вибудовувався історично й допоміг багатьом митцям, музикантам, зокрема й гурту «Скрябін», бути почутим. У першому розділі також згадаємо про зародження й історію гурту «Скрябін», аби ближче ознайомитись із передумовами створення досліджуваного об’єкта. Не менш важливо окреслити загальний розвиток й становище української культури до періоду створення гурту, аби розуміти, які впливи Заходу з’являться в українському поетично-музичному середовищі.

У практичному розділі зосередимось на низці текстів «Скрябіна», проведемо глибокий аналіз змістових та тематичних наповнень декількох альбомів, а також простежимо, як змінювались настрої, мотиви, тематика і проблематика творчості гурту відповідно до соціально-політичних умов, в час яких був написаний той чи інший текст. Також з’ясуємо, що саме вплинуло на популярність гурту й визначимо період трансформації «Скрябіна», який полягає у спрощенні текстів пісень, що стає причиною виходу на значно ширшу аудиторію.

РОЗДІЛ І
ЗВ'ЯЗОК МУЗИКИ ТА ЛІТЕРАТУРИ. ЖАНР СПІВАНОЇ ПОЕЗІЇ. ЗАХІДНИЙ ВПЛИВ НА МУЗИЧНУ І ПОЕТИЧНУ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ 1970-х–1990-х РОКІВ. ІСТОРІЯ ГУРТУ «СКРЯБІН»

1.1. Зв'язок музики та літератури. Музичний супровід поетичного твору як важливий засіб впливу на широку аудиторію

Мабуть, коли ми чуємо рядки «Хто ти, човне? Що шукаєш? Відки і куди пливеш?», насамперед згадуємо пісню «Човен» українського інді-рок гурту. Ірина Швайдак, солістка «Один в каное», вдало поєднала поезію Івана Франка з акустичним звучанням гітари та відтворила змістові акценти вірша через музичні повтори, кульмінацію та виразну ритмізацію певних фраз. Згадаймо українську співачку Джамалу. У 2013-му поетеса Ліна Костенко опублікувала перші рядки вірша «Мабуть, ще людство дуже молоде». Через два роки світ почув цю поезію у ніжній інтерпретації Джамали, яка на велику аудиторію заспівала про соціальні проблеми людства. На прикладі цих двох цілісних творів мистецтва хочу наголосити на тісному зв'язку музики та літератури, адже дуже часто поезія, яка вартує і потребує нашої уваги, здатна вповні передати нам посил автора лише через її музичне відтворення. Варто згадати, що історія спорідненості музики й літератури розпочалась ще з часів появи античних лір (формінг, кіфар), адже у супроводі саме цих інструментів поетичні твори ставали почутими. Зв'язок між музикою і літературою здавна досліджували античні філософи. Зокрема, Арістотель у «Поетиці» стверджує, що «Моральне значення музики полягає в тому, що під її впливом ми відчуваємо чисту насолоду, глибоко любимо або ненавидимо»[1]. Отож, від музики, згідно з філософом, ми отримуємо

[1]Кобов Й. *«Поетика» Арістотеля – нев'януча пам'ятка естетичної думки: вступна стаття* // Арістотель. Поетика в перекладі Бориса Тена. – Київ: Мистецтво, 1967. – С. 23.

насолоду в будь-якому її прояві, а мелодія та ритм здатні відображати різні моральні ознаки, які згодом викликають у нас певні емоції. Літературні роди лірики, епосу, а також жанр драми, у поєднанні з музичним супроводом, здатні забарвити настроєву складову мистецького твору. Відповідно, музичну інтерпретацію літературного твору можна вважати потужним засобом впливу на велику аудиторію, адже саме така інтерпретація значно підсилює емоційну складову, яка вкрай важлива для подальших рефлексій. Ба більше, сила почуттів, яку викликав певний твір, позначається на його впізнаваності та популяризації. Звернімося до міркувань Івана Франка. У публікації «Із секретів поетичної творчости» науковець стверджує, що поезія панує набагато вище, ніж музика, і пояснює, що: «поезія тим вища від музики, що при помочі мови може панувати над цілим запасом змислових образів, які тільки є в нашій душі, може при помочі тих образів викликати безмірно більшу кількість і різнородність зворушень, ніж музика»[2]. Тобто перевагу поезії над музикою Іван Франко вбачає у здатності літератури викликати значно ширший спектр емоцій, які спонукають до рефлексії на інтелектуальному рівні. Важливо, що ця різнородність зворушень, про яку згадує автор, пов'язана із індивідуальним сприйняттям текстів, відповідно, поезія здатна по-різному впливати на читачів. Проте слід розуміти, що Іван Франко, аналізуючи значимість поезії і її перевагу над музикою, згадує тільки про інструментальне звучання. Поет розділяє ці два види мистецтва, не вдаючись до обговорення їхнього зв'язку, який насправді творить цілісний довершений твір. Ба більше, спектр емоцій від сприйняття такого твору значно ширший, аніж від поезії без музичного супроводу, адже музичне наповнення літературного твору породжує набагато більше образів, почуттів та настроїв.

Отож, поєднання музики зі словесністю творять квінтесенцію для цілісного твору мистецтва, а ритм й мелодія насичують тексти емоцією й образністю. Важливо розуміти, що тісний зв'язок музики й літератури значно посилює вплив кожного із

[2]Франко І. *Із секретів поетичної творчості //* Літературно-науковий вісник. т. 1, ч. ІІ. Львів: Українська видавнича спілка, 1898. – С. 16.

мистецтв, а низка літературних жанрів, зокрема й поезія, часто стають впізнаваними і почутими саме через музичне доповнення. У наступному підрозділі пропоную уважніше зосередитись на жанрі співаної поезії, який, власне, й базується на поєднанні музики та поетичних творів.

1.2. Співана поезія як окремий мистецький жанр: поява, розвиток і сьогодення

Співана поезія – це окремий мистецький жанр, який характеризується змістовим навантаженням на поетичний текст, а також мелодійністю й виразною ритмізацією музичного супроводу. Звернімося до історичного тла, аби краще розуміти хронологію розвитку цього жанру в Україні. З появою кобзи та ліри у шістнадцятому столітті український народ опанував ці інструменти, які згодом стали національними символами. На тлі суспільно-політичних подій кобзарі й лірники використовували музику не лише для розважань, граючи на весіллях чи святах, а взяли на себе роль просвітителів народу. Вони виховували дух патріотизму, співом оповідаючи про героїзм козацтва й простого народу, закликали до вірності Батьківщині й Богу. Тексти, якими послуговувались співці, були унікальними, адже мандруючи різними територіями, було зібрано чимало важливих правдивих історій про боротьбу українського народу. Стосовно жанрового розмаїття, варто згадати, що кобзарі й лірники «співали думи, псальми, народні історичні, суспільно-побутові, ліричні пісні, пісні-баляди, а крім того, сатиричні та гумористичні пісні»[3]. До початку двадцятого століття кобзарський рух викликав неабиякий інтерес в мистецтвознавців, а також діячів культури, які збирали унікальні тексти співців, аби зберегти пам’ять про історію українського народу. Зокрема, літературознавець й етнограф Олександр Потебня

[3]Шендрик Л. *Кобзарство – феномен українського народу* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kultura-poltava.gov.ua/novyny/kobzarstvo--fenomen-ukrainskogo-narodu/

разом із композитором Миколою Лисенком із 1869 року працювали над випуском трьох видань українських народних пісень, які містили унікальні тексти, зібрані у різних куточках України. Оскільки кобзарі й лірники були провідниками правди й волі, зміцнюючи жагу українського народу до вільності, то на початку двадцятого століття вони очолювали не лише художні й мистецькі осередки, а долучались до революційних рухів, виборюючи свободу слова й культурну незалежність. Втім, трагічні події 1930-х років, а також жорстокі дії радянської влади почали стирати сліди української історії, яку кобзарі берегли у своїх текстах. Для того, щоб позбутись носіїв правди, комуністична верхівка вдавалась до найжорстокіших й негуманних методів. Українська історикиня Надія Левицька описує жахливі події 1930-х років і долю українських просвітителів: «Ухваливши відповідні резолюції, незрячих митців під приводом поїздки на З'їзд народних кобзарів народів Союзу Радянських Соціалістичних Республік, що мав відбутися у Москві, посадили до ешелону й підвезли до околиць ст. Козача Лопань Харківської губернії. Пізно ввечері їх вивели з вагонів до лісосмуги, де були заздалегідь вириті траншеї. Близько 225 сліпих кобзарів і лірників та їхніх малолітніх поводирів вишикували в одну шеренгу. Потім загін особливого відділу НКВС УСРР розпочав розстріл. Коли все було закінчено, тіла розстріляних закидали вапном і присипали землею. Музичні інструменти спалили поруч»[4].

Розуміємо, що тих, хто намагався увічнити українську історію, свідомо знищували, аби не залишилось сліду правди для нащадків. Тексти кобзарів і лірників містили цінні спогади про історичні події на теренах країни, а також були наповнені глибокими смислами, тому ці тексти – джерело правди, якій не було місця в час політично-культурної владної пропаганди. Тепер кобзарство досліджують як соціокультурний феномен української нації, адже з часу російських репресій кобзарі

[4]Левицька Н. *Кобзарство як національно-культурний феномен: вступне слово //* Силка О., Синявська Л. Бандури пісня недоспівана або суспільний виклик Михайла Злобинця. – Черкаси, 2017. – С. 15.

й лірники були винищені і припинили свою діяльність, а творчі доробки й правдиві свідчення, які були одним із джерел для глибшого розуміння української історії, ліквідовані. Цікаво, що історичний циклізм цих подій проживаємо у двадцять першому столітті, коли в низці країн люди віддають життя за правду, а пропаганда стає інформаційною поживою мільйонам. Пам'ятаємо українського співака Андрія Кузьменка (Кузьму), лідера гурту «Скрябін», який не залишався осторонь політичних і соціальних проблем, разом зі своїми колегами по сцені висвітлював правду на широку аудиторію. Творча спадщина гурту, зокрема й фронтмена Кузьменка, багата на тексти, в яких простежуємо засудження цинічних дій тогочасної влади, що призвели до руйнації цілісності української держави. Зокрема, «Руїна», «Історія», «Тепла зима» та низка інших віршів насичені політичним підтекстом. Незважаючи на контроверсійну творчо-політичну діяльність Кузьменка у 2004-2005 рр., свою критичну опінію, бажання говорити правду на широкий загал і свою громадянську позицію Кузьма згодом задекларував у творчості гурту «Скрябін», що його, як стверджує низка українських ЗМІ, його згубило. Сфокусованіше на текстах пісень «Скрябіна» (зокрема, як сучасного кобзаря) зосередимось у другому розділі, а зараз продовжимо розгляд феномену співаної поезії у сучасних реаліях.

Популяризація співаної поезії після проголошення України незалежною розпочинається на тлі активного розвитку фестивального руху. Зокрема, фестивалі «Червона рута», «Оберіг», «Розкуття», «Срібна підкова» стали осередком для талановитої молоді, яка почала поєднувати поетичні тексти з бездоганно підібраним музичним супроводом. Важливо, що на початку фестивального руху авторських пісень і співаної поезії в 1990-х роках тексти, які публічно звучали, мали дещо нейтральне забарвлення. У цих текстах не порушували суспільно-політичних тем, адже до 1991 року уся творчість підлягала жорсткій цензурі, що й відобразилось на ранній поезії 1990-х. Творчі шляхи Едуарда Драча, Марічки Бурмаки, Ольги Богомолець, Нелі Франчук розпочались саме з фестивальних виступів. До речі, Едуард Драч, український поет, рок-музикант і бандурист почав відроджувати

кобзарство, виконавши десятки стилізацій козацьких історичних пісень. У пізнішому періоді творчості музикант звернувся до низки поетичних творів українських письменників, зокрема «Б'ють пороги» Тараса Шевченка, «Дві паралелі» Євгена Плужника, «Військо» Івана Малковича зазвучали яскравіше під музичний супровід Драча, який зміг увиразнити змістові акценти віршів. Творчість українських класиків, зокрема Івана Франка, Тараса Шевченка, Лесі Українки, Василя Симоненка, Богдана Ігоря Антонича оживляє Неля Франчук, адже більше трьох сотень пісень співачка створила саме на вірші згаданих поетів. Відома поп-зірка української естради Марічка Бурмака розпочала свій творчий шлях також із популяризації поезії, для якої створювала сучасне звучання і вдавалась до експериментів із тематикою віршів. Романтична збірка Оксани Пахльовської, зокрема поезії «Я люблю твої кроки», «Я усміхнусь тобі», патріотизм «Батьківщині» Богдана Ігоря Антонича, лірична «Колискова» Олександра Олеся, а також декілька колядок, зокрема народна «Марієчко, пані» й «Христос родився» Петра Карманського – таким поетичним розмаїттям збагачена творчість Марічки Бурмаки, яка впродовж першого десятиліття своєї творчості немалу увагу приділяла музичній інтерпретації поезії, підсилюючи емоційну складову цих творів. У 2000-х роках співачка почала активно писати власні тексти до своїх пісень. Ще одним яскравим представником жанру співаної поезії є Віктор Морозов. Талановитий музикант вдається до дещо провокативних текстів Юрія Андруховича, Віктора Неборака, Олега Лишеги та ін. і дуже вдало інтрепретує їх на свій манір. До прикладу, вірш «Пан Базьо» Віктора Неборака емоційно зазвучав під супровід гітари, проте «Так багато суперзірок» Лишеги Віктор Морозов забарвив ще оперним співом і дещо навіть моторошно підібрався до кульмінаційної фрази «Ми не пропадемо у цьому світі»[5], хоча в оригінальному тексті складно відчитати кульмінацію саме на цих словах. Втім, не лише Віктор Морозов надихався творчістю Андруховича й Неборака. Рання творчість цих поетів-постмодерністів має неабияке

[5]Лишега О. *Так багато суперзірок*

значення для формування стилю «Мертвого півня», адже декілька десятків віршів Юрія Андруховича й Віктора Неборака по-новому зазвучали голосами солістів гурту Міська Барбари та Любка Футорського[6]. Поезію Віктора Неборака та Юрія Андруховича також знаходимо у творчості гурту «Плач Єремії», втім визначальною для ліричного напрямку гурту стала поезія Грицька Чубая. Тарас Чубай, соліст гурту і професійний музикант, зумів зберегти батьківське слово і дуже вдало відтворити поезію Григорія Чубая у піснях, вивівши її в український рок-простір для своєї чисельної аудиторії.

Не менш знаковими виконавцями у жанрі співаної поезії можна вважати гурти «Кому вниz», а також «Королівські зайці». Один із альбомів «Кому вниз», до прикладу, складається із речитативного прочитання поезії Тараса Шевченка під супровід скрипки й гітари. Варто зауважити, що Андрій Середа, вокаліст гурту, на початку свого творчого шляху часто звертався до текстів інших авторів, зокрема Олександра Олеся, Володимира Цибулька, Володимира Самійленка, хоча й сам писав змістовні, й дещо готичні вірші. Взагалі, лірика гурту у жанрі співаної поезії відзначається своїми національно-патріотичними й глибокими філософськими контекстами. До поетів-класиків найбільше тяжіє гурт «Королівські зайці». Солістка Леся Герасимчук писала власні вірші, проте у «Королівських зайцях» вона промовляє голосом Лесі Українки, Ліни Костенко, Павла Тичини, Олександра Олеся й Володимира Сосюри. Тексти українських поетів у виконанні гурту звучать модерно, ритмічно й лаконічно. Отар Довженко у спогадах про концерт гурту коментує: «В мене виникло враження, що ці люди не “виконують” пісні, а співають-грають-розповідають те, що переживають самі, хоч і не завжди своїми словами»[7]. Й справді, слухаючи гурт, можна відчути, як музичний супровід не навантажує тексти, а навпаки,

---

[6]*ЕТО від "Мертвого півня": фіксація епохи 90-х і музика кави, коньяку, поезії* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nrcu.gov.ua/news.html?newsID=91444

[7]*Вірити звукам-словам. Королівські Зайці знову вийдуть на сцену* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.liniyavtechi.com/news/korolivski-zajtsi-vyjdut-na-stsenu/

створює приємну фонову мелодію, що дає можливість зосередитись на словах пісні, які Леся Герасимчук вміло увиразнює.

Отож, жанр співаної поезії розвивався в Україні впродовж століть. Кобзарі й лірники виконували роль просвітителів народу, адже літературними творами намагались зберегти правдиву українську історію, передаючи ці тексти із покоління в покоління. Внаслідок складних політичних умов кобзарство в Україні було фактично знищене, проте сучасні митці продовжують відроджувати й надавати нового звучання цьому культурному феномену. У час правління радянської влади мистецтво підлягало жорсткій цензурі, тому лише після визнання України незалежною література набуває вільніших форм. Тексти кобзарів, а також українських поетів різного періоду стали предметом творчості багатьох українських музикантів, які розпочали свій шлях на фестивалях, поєднуючи поезію класиків й сучасників з гармонійними мелодіями, творячи цілісні композиції, надаючи їм нового звучання.

1.3. Історія гурту «Скрябін». Періоди розвитку гурту й зовнішні впливи

У попередньому підрозділі ми досліджували поєднання музики й поезії, згадували про публічну появу провокативних текстів і обговорювали новизну їхнього звучання. Легендарний гурт «Скрябін» і його фронтмен Андрій Кузьменко (Кузьма; Кузьма Скрябін) мали неабиякий вплив на появу в Україні сучасної електронної музики й своїми сміливими й нетрафаретними текстами здобули любов мільйонів слухачів. В наступному розділі ми зосередимось на детальному аналізі текстів гурту, проте попередньо варто розглянути історію розвитку «Скрябіна» хронологічно, щоби вповні віднайти та осмислити сенси, закладені у творах Кузьменка та інших учасників гурту, яким належить авторство текстів.

Розпочнімо із зародження гурту. Мати Кузьми у спогадах про сина розповідає, що він змалку займався музичною самоосвітою, приділяв увесь вільний час опануванню музичної теорії і навчався грі на різних інструментах. Його спеціальність

не мала жодного стосунку до мистецтва, тому доводилось самотужки опановувати основи музики. На музичних вподобаннях хлопця відобразився вплив багатьох західних гуртів, зокрема «The Cure» та «Depeche Mode»[8]. Сам Андрій Кузьменко в інтерв'ю Анні Давиденко так описує своє знайомство з іноземними гуртами: «Там була ціла плеяда гітарно-електронних артистів, які відобразились у музиці. Мені було років 12, коли воно почало все бухтіти, як вулкан: Ultravox, Depeche Mode, Eurythmics – вся плеяда музикантів New Romantic, а потім пішли The Cure. Я їх почав слухати з альбому Disintegration (1989), а потім вернувся до перших альбомів. Я взагалі гурман у музиці, слухав багато всього: від панка до треш-метала. Все, що тоді з'являлось, було настільки новим, що я впитував це, як губка»[9]. Оскільки музикант захоплювався творчістю західних гуртів, то перші тексти до своїх пісень, зокрема «Lucky Now», «Brother» написав англійською мовою. Кузьма приділяв більше уваги саме звучанню пісні, адже намагався наблизити його до західного. Андрій Кузьменко став одним із перших, хто поклав початок розвитку стильної електронної музики в Україні, адже до 1990-х музиканти підпадали контролю художніх рад, які не дозволяли мистецтву виходити за рамки дозволеного. Музичний простір був насичений естрадною музикою із примітивними текстами без жодного тематичного розмаїття. Звернімось до спогадів Віктора Морозова про часи «кустарної» музики і культурної ізоляції: «У рапортички для худрад ми писали, що виконуємо пісні Білаша, Пахмутової і Френкеля, а насправді співали Led Zeppelin, Deep Purple і власні композиції — що ще було потрібно для кайфу?»[10] Слід розуміти, що гурт «Скрябін» починає свою активну діяльність якраз у час стрімких позитивних політичних змін, тому мистецтво

[8]Кузьменко О. *Група Скрябін та друзі по сцені.* – Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. – С. 8.

[9]Давиденко А. *Кузьма Скрябін: «Головне – щоб тобі не було нудно на сцені»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://platfor.ma/magazine/text-sq/experience/skryabin/

[10]Гнатів О. *Ексклюзивна розмова з легендою української музики 18 серпня 2007* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.victormorozov.com/ukr/halkorartvertep.html

звільняється від владного контролю і набуває нових форм і змістів. До речі, гурт створено у 1989-му році, коли Кузьменко припиняє свою участь у «Ланцюговій Реакції», «Асоціації Джентельменів», «Уко», «Труні», «Death Time Boys», «Реанімації» і створює власний гурт, що згодом отримав назву «Скрябін». Андрій Кузьменко був єдиним незмінним учасником гурту, автором майже усіх текстів пісень. Проте деякі композиції створені спільно з Ростиславом Домішевським та Сергієм Герою. Як нам уже відомо з попереднього підрозділу, фестивальний рух був кроком у світ музики для багатьох українських митців. «Червона Рута» 1989-го року стала поштовхом й для «Скрябіна» до запису першої спільної композиції «Feel the Pain». Ранню творчість гурту визначають періодом до 2003-го. За цей час гурт у першому складі створив одинадцять альбомів, два з яких не були почутими великою аудиторію і збереглись лише в учасників «Скрябіна». Деякі композиції взагалі були втраченими. Важливо, що перший альбом «Чуєш біль» (1989) містив багато пісень саме англійською мовою. Кузьменко коментує, що рок-музику, до якої він тяжів на первинному етапі творчості, не завжди вдавалось написати українською: «...на українській ми не вміли писати. Я не був упевнений, що українська мова придатна для рок-музики. Потім я перекладав пісню на українську мову і робив дубляж»[11]. Це знову свідчить про те, що музикант намагався створити таку музику, яка була максимально наближеною до творчості британських «Depeche Mode» та «The Cure», адже в Кузьми не було кумирів серед українських музикантів. Втім, декілька текстів, зокрема «Чуєш біль» та «Самотній в'язень», в перекладі українською мовою містять дещо глибші сенси і природніше відтворюють закладений посил Кузьменка. Хоча до написання текстів першого офіційного альбому «Мова риб» (1992; перевид. 1997) долучився Ростислав Домішевський, авторство пісень, які принесли гурту популярність

[11]*Дебютні пісні англійською та захоплення творчістю Вівальді: цікаві факти з життя Кузьми «Скрябіна»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tsn.ua/glamur/debyutni-pisni-angliyskoyu-ta-zahoplennya-tvorchistyu-vivaldi-cikavi-fakti-z-zhittya-kuzmi-skryabina-728643.html

належить саме Андрію Кузьменку. Відомо, що пісня «Шось зимно» надовго закріпилась у щотижневому чарті «Хіт-парад 12-2» на радіо Промінь[12]. Текст цієї пісні і причину її популярності ми проаналізуємо згодом. Переломним моментом для «Скрябіна» став початок співпраці з агенством «Ростислав-шоу», адже через налагодження нової кооперації гурт отримав доступ до сучасного обладнання й інструментів, що позначилось на якості звучання записаних композицій на студії агентства. «Сам», «Не вмирай» та «In your eyes» – лише ці три твори, записані в новітній студії, увійшли до альбому «Технофайт» (1993), решта же пісень залишилась в аматорському записі, адже «Ростислав-шоу» припинило своє існування і гурт продовжив запис альбому у рідному місті Новояворівську на старому обладнанні. Згодом перший склад гурту переїхав до столиці, що врятувало «Скрябіна» від розпаду. Тарас Гавриляк почав продюсувати гурт, орендуючи для нього сучасно обладнані студії, аби вивести на новий рівень звучання, яке стало початком техно-рейв культури в Україні. Втім, якщо звук пісень став більш модернізованим, то текстам, які увійшли в наступний альбом «Птахи» (1995), гурт, зокрема й Кузьменко, приділили значно менше уваги. До прикладу, слова для пісні «То для нас» були написані всього за п’ятнадцять хвилин[13]. Цей твір не містить глибокого сенсу, оскільки час на студії був обмеженим, тому гурт намагався записати якнайбільше композицій, іноді нехтуючи змістовою складовою. Тексти альбому «Птахи» потребують прицільного аналізу, тому ми повернемось до цих творів у наступному розділі. Період від 1995-го до 2002-го був насичений виступами, гастролями та першими комерційними проєктами гурту. Втім, у 1996-му році, після припинення співпраці з Тарасом Гавриляком, гурт

[12]Центральний державний електронний архів України. *Кузьма Скрябін (Кузьменко Андрій Вікторович) (1968-2015 рр.) український співак, музикант, лідер групи «Скрябін»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tsdea.archives.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/fund19_scan_opus1.pdf

[13]Берестовська С. *Альбом "Птахи" гурту "Скрябін": враження від Берліну, потенційна бійка між учасниками та сім ночей роботи* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=91794

залишається без фінансування і Кузьменко перебирає на себе роль менеджера[14]. Музикант продовжував писати глибокі за змістом тексти, проте лише мала частина творів ставала почутою. Гурт увійшов в період стагнації. Кузьменко продовжував розвиватись і писати у тому напрямку, який подобався суспільству, робивши це частково задля виходу в ротації, втім інші учасники «Скрябіна», які відповідали за музикальну складову композицій, не підтримали бажання Кузьменка кардинально переінакшити напрям своєї музики на поп лише задля входження в світ шоу-бізнесу. Ймовірно, якби музиканти погодились шукати нових стилів звучання, то «Скрябін» і надалі з'являвся б на публічних просторах в старому складі. Ще однією причиною розпаду гурту Ростислав Домішевський вважає «безхребетність Кузьменка», адже розповідає, що ним було дуже легко зманіпулювати[15]. Розуміємо, що іноді фронтмен «Скрябіна», який, власне, обійняв позицію менеджера, у пропозиціях творчих співпраць не відмовлявся від того, що не зовсім відповідало ідеї гурту. Андрій Кузьменко шукав різні способи для покращення фінансової стабільності, тому спільна творча ідея, яка об'єднала гурт, була частково знівельована і кожен обрав свій напрям розвитку.

Зміна складу гурту допомогла позбутись кліше техно-електро виконавців, які говорять із публікою на той час незрозумілими текстами. Саме цього й бажав Кузьменко, який хотів здобути популярність серед великого загалу. Новий склад дав надію на продовження життя «Скрябіна». Тексти Кузьменка потребували професійного аранжування, щоб вповні передати емоційність, змістовність і закладену у віршах силу. Можемо вважати, що нове звучання текстів, якого потребували тогочасні слухачі, вивело «Скрябіна» на велику сцену. Завдяки зміні

---

[14]Кузьменко О. *Група Скрябін та друзі по сцені.* – Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. – С. 18.

[15]Радзієвська В. *«З Кузьмою нам не вистачило часу, щоб поговорити» - Рой Домішевський* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/culture/_z-kuzmoyu-nam-ne-vistachilo-chasu-schob-pogovoriti-roj-domishevskij/864432

напрямку звучання на поп, яким були насичені музичні простори 2000-х, Кузьменко зміг говорити зі своїми слухачами ближче. У новому складі гурт видав вісім альбомів і гастролював по всьому світу, здобувши визнання на міжнародному рівні. Після трагічної загибелі Андрія Кузьменка в автокатастрофі у 2015-му році, гурт не припинив своє існування і продовжує берегти пам’ять про талановитого автора більше, ніж трьох сотень пісень. На жаль, світ не чув усього творчого доробку за час життя Кузьменка, проте маємо змогу повернутись до текстів зараз, аби відчитати приховані сенси й підтексти, які раніше здавались незрозумілими й нешаблонними. У другому розділі зосередимось на детальному аналізі вибраних текстів, аби сягнути усіх глибин творчості гурту «Скрябін».

РОЗДІЛ ІІ
АНАЛІЗ ТЕКСТІВ «СКРЯБІНА». ПОЕТИКАЛЬНИЙ, СТИЛІСТИЧНИЙ І СУСПІЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТИ У ТВОРАХ ГУРТУ

2.1. Ранній «Скрябін» (1989–2003рр.): перші композиції, авторство Андрія Кузьменка й Ростислава Домішевського. Смисли, поетика, стилістика текстів

Дослідивши історію гурту, нам відомо про два періоди творчості «Скрябіна»: ранній та новий. У цьому розділі проаналізуємо тексти гурту на предмет поетичності, а також з'ясуємо, чому певні композиції нового «Скрябіна» набували неабиякої популярності, не маючи глибокого змістового наповнення, а твори раннього, коли гурт створював складні філософські тексти, залишався недочутими. Пропоную дослідити лірику гурту у хронологічному порядку, аби згодом можна було простежити, як змінювались тексти відповідно до умов, в яких перебував гурт (період стагнації, обмежені ресурси, етап активного розвитку, зміна складу і т.д.). Також потрібно розуміти, що питання авторства текстів до тепер залишається малодослідженим і потребує додаткового вивчення, адже низка пісень «Скрябіна» досі коректно не запатентована, а тому процес встановлення авторства текстів триває. Уся не до кінця підтверджена інформація стосовно авторських прав на тексти пісень доступна у відкритих інтернет-джерелах.

Отож, розпочнімо із першої композиції «Чуєш біль» (*Feel the Pain*) з однойменного альбому (1989). На жаль, у вільному доступі неможливо знайти оригінальний текст пісні англійською мовою, який був втраченим, як і низка композицій з першого альбому гурту, проте український варіант зберігся. Авторство належить Рою (Ростиславу Домішевському) та Андрію Кузьменку. Саме з цієї композиції розпочинається спільна діяльність гурту. «Скрябін» вирішує увійти в світ

музики з меланхолійною піснею про пошуки загубленого, про марення минулого кохання і спроби повернути втрачене:

Тихо десь ангел грає
Моїх пісень,
Я вже не дочекаюсь,
Шоб кінчився день.
Може її побачу −
Сил вже нема[16].

Перший текст гурту символічно починається з мотиву пошуку, яким буде наповнений їхній подальший спільний творчий шлях. Ростислав Домішевський в інтерв'ю Валерії Радзієвській розповів про те, що Кузьма часто приносив заготовки для пісень, а потім вони разом їх допрацьовували, аби зробити текст цілісним. Також Рой коментує, що Кузьменко зачіпав холодні, психоделічні теми[17]. Такі мотиви можна прив'язати до впливу західних гуртів, які формували Кузьменка, як виконавця. *The Cure*, до прикладу, починали говорити із публікою похмурими, трагічними текстами, а зі спогадів рідних про Кузьму та аналізу низки інтерв'ю із фронтменом «Скрябіна» відомо, що творчість *The Cure* стала визначальною для породження специфічних музичних настроїв Кузьменка. Важливо також згадати, що композицію «Чуєш біль» гурту вдалось також екранізувати. Володимир Зайковський – режисер, який присвятив свою діяльність андеґраундним короткометражним фільмам, у 1989-му відзняв кліп на «Чуєш біль» «Скрябіна». Меланхолійний текст, одноманітний музичний супровід в поєднанні з містичною візуалізацією Зайковського надають композиції гнітючої, депресивної атмосфери, втім, створюють цілісний, доповнений і завершений твір.

[16]Кузьменко А., Домішевський Р. *Чуєш біль*
[17]Радзієвська В. *«З Кузьмою нам не вистачило часу, щоб поговорити» - Рой Домішевський* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/culture/_z-kuzmoyu-nam-ne-vistachilo-chasu-schob-pogovoriti-roj-domishevskij/864432

Мотив пошуку, блукань, марева можна простежити у ще одній пісні гурту, яка увійшла до першого альбому:

За вікном сухий листок,
Тремтять вже губи, ніби йде в них ток,
Я двері намертво закрив,
Щоб не відкрити, бо за ними ти[18].

«L'amour Attack» – так названо внутрішній стан наратора, якого він не може позбутись, адже його переслідує те, чого він намагається уникнути, тобто кохання. Знову розуміємо, що текст містить певний містицизм і психоделізм, адже автор описує примару, фантомні звуки, страх, певний змінений стан свідомості. Загалом із першого альбому гурту, на жаль, збережено вкрай мало оригінальних текстів та записів, і сам альбом не був виданим офіційно, втім розуміємо, що початок творчості гурту супроводжує мотив пошуку втраченого й втечі від минулого. Можливо, у такий спосіб Андрій Кузьменко хотів задекларувати у творчості новий період в житті, який належатиме музиці гурту. Вірші до пісень з альбому «Чуєш біль» (1989) належать Кузьменку[19], проте до декількох текстів долучався Ростислав Домішевський, який їх доповнював і коригував, намагаючись дещо нейтралізувати, забрати надмірну меланхолію.

Перший офіційно виданий альбом під назвою «Мова риб» був записаний у 1992-му році. Композиції набули нового звучання, з'являється техно-саунд, який захопив меломанів, адже «Скрябін» став одним із перших гуртів, які вдались до експериментів з українським техно. Проте зосередьмося на текстах «Мови риб», щоб простежити, чи відійшов гурт від депресивної лірики. «Техносекс», «Шось зимно», «Холодний смак» – три композиції, вірші яких містять легкий еротичний мотив. «Техносекс» – текст про інтимні стосунки, які дають поштовх новому життю і

[18]Кузьменко А. *L'amour Attack*
[19]*Скрябін* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pisni.org.ua/persons/175.html

заряджають енергією. Кузьменко не соромиться зачіпати дещо провокативну тему, вважає її природною, й тому стверджує, що:

Так вічно кожен день

Всьо так і є...[20]

«Холодний смак» – твір більш зромантизований, не містить прямих акцентів на інтимному, а радше на післясмакові тілесної близькості:

А я стояв німий і лапав пальцями дим,

І відчував на собі руки, очі, а з ним

Не міг забути холодний смак твоїх губ...[21]

Авторство цих віршів належить Андрію Кузьменку. В період написання згаданих текстів Кузьма був доволі молодим, тому у його творчості з'являється тема першої інтимної близькості, молодечої невпевненості, й простежується мотив зародження почуттів як наслідок тілесних стосунків. Усі тексти написані без зайвих стилістичних прийомів й прихованих сенсів. Наступний текст, який потребує уваги – «Шось зимно». До написання вірша долучився Ростислав Домішевський. Відомо, що «Шось зимно» надовго закріпилась у хіт-параді «Променя»[22], тому слід детально проаналізувати твір, аби зрозуміти причину його успіху. Перші рядки вірша знову наповнені еросом:

А двоє десь пили слину – слина то, як вино,

І п'яне серце не чує, шо готується зло[23].

Далі ж вірш розкриває внутрішні пошуки після того, що трапилось. Андрій Кузьменко й Ростислав Домішевський роблять акцент на мотивові блукання, на самотності героя, який намагається знайти логічне пояснення своєму відчуженню.

[20]Кузьменко А. *Техносекс*
[21]Кузьменко А. *Холодний смак*
[22]Промінь – музично-розмовна молодіжна радіостанція
[23]Кузьменко А., Домішевський Р. *Шось зимно*

Знову ж таки, глибокий психологізм в цій поезії подано досить спрощено, без додаткових смислових чи поетичних навантажень вірша:

A, B, C, D, E, F, G – шось зимно...[24]

Наведений рядок повторюється у тексті декілька разів. Здавалось би, який посил можна закласти у перелік латинських букв та галичанського «шось зимно»? Якраз у цьому короткому й влучному словосполученні відображений внутрішній світ героя, який на самоті намагається збагнути істину, наздогнати втрачене, із яким він почувався собою, а перелік A, B, C, D, E, F, G… – символізує початок цього незавершеного пошуку, або ж початок відліку до повного сприйняття дійсності. Для такого аналізу варто розуміти суспільно-політичний контекст 1990-х, на тлі якого зароджувались певні мотиви у піснях «Скрябіна». Цей період став часом змін: депресивних й навпаки, обнадійливих; перехід від обмеженості до вседозволеності, від цензури до повної свободи, зокрема й у мистецтві. Ймовірно, саме тому «Мова риб» настільки глибоко просякнута мотивами пошуку, відвертими зізнаннями й блуканням у реальності. «Шось зимно» – це не просто одна із пісень гурту, це вагомий твір, наповнений атмосферою 1990-х, коли свідомість кожного набувала певного зламу, адже все довкола здавалось чужим, ефемерним й навіть фальшивим. Такий ефект сприйняття реальності спричинений тим, що довготривалий владний контроль в усіх проявах суспільно-політичного життя ставив соціум в певні рамки, а після набуття Україні статусу незалежної держави, розпочався період стрімких змін. Ті, хто звикли жити згідно з встановленими правилами, починають губитись у свобідній реальності і заплутано пристосовуються до нових умов. Для підкріплення моїх міркувань пропоную згадати ще один твір Кузьменка з альбому «Мова риб». «Хорий спокій» – так автор згадує минуле, яке йому з’являється у сні:

То сон, то мій сон –

Таке старе кіно,

[24]Там само.

Я бачив той сон,

Страшний, довгий сон…[25]

Сон, про який пише Кузьменко, це довготривалий, затяжний період пережитого, контрастного у порівняні із теперішнім. «Старе», «страшне», «довге», «хоре» – таким було минуле, до якого автор намагається не повертатись і це минуле можна означити періодом, про який ми згадували вище – періодом стагнації у суспільстві.

Пізніша творчість «Скрябіна» різко змінюється у напрям вияскравлення дійсності. Після певного застою гурт налагоджує комерційні зв'язки і береться до роботи над композиціями у професійно обладнаних студіях звукозапису. Для «Скрябіна» було вкрай важливо здобути перевагу серед музикантів через якісний саунд, тому будь-яка можливість студійної роботи над піснями наближала гурт до бажаного звучання. Альбом «Птахи», виданий у 1995-му, був записаний на студії «Nova»[26]. Усі без винятку композиції бездоганно відточені на рівні мелодики, проте зосередьмося на текстах, які за своєю тематикою істотно відрізняються від раніше згаданих творів гурту. Якщо аналізувати загальний настрій альбому, можна виокремити низку особливостей: тексти наповнені безтурботністю, а реальність відтворена в найтиповіших й найбуденніших її рисах. Автори віршів – Кузьменко й Домішевський писали про те, що спостерігали навколо себе. Римування здебільшого перехресне, втім доволі примітивне («рослин» – «тварин»; «час» – «вас», «снах» – «страх» і т.д.). Причина в тім, що через нестачу ресурсів, час на студії для роботи над альбомом був обмеженим, тому, якщо акцент був на музичному звучанні, то до текстів було докладено значно менше зусиль. До прикладу, «То для нас»: тривалість пісні

[25]Кузьменко А. *Хорий спокій*

[26]Берестовська С. *Альбом "Птахи" гурту "Скрябін": враження від Берліну, потенційна бійка між учасниками та сім ночей роботи* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=91794

складає більше чотирьох хвилин, втім змістовне наповнення лірикою зовсім непродумане.

Ми живем на своїх снах,
Ми не знаєм, шо то страх.
Ми живем на своїх снах,
Білі хмари то для нас![27]

Рядки доволі легко запам'ятати через відсутність складної лексики, а також через перегук фраз, проте насправді навіть автори, а саме Андрій Кузьменко й Ростислав Домішевський, згадують про цю композицію із відчуттям сорому: «А за річ "То для нас" мені і зара троха соромно, бо вона була придумана за 15 хвилин і була нібито дописком до альбому»[28], – коментує Кузьма. Наступний текст, на якому пропоную зосередитись – «Змучений». Вірш до пісні також написали Кузьменко та Домішевський і назва цілковито розкриває його зміст:

Я не маю сил,
Я не маю сил,
Ше десь треба йти,
А я не маю сил.[29]

Рутина, втома, буденність – ті мотиви, які наповнюють вірші до пісень з альбому «Птахи». Прийнято вважати початок діяльності «Скрябіна» на великій сцені саме з цього альбому, тому можна дійти висновку, що саме такі теми були близькими тогочасному слухачеві. Усі тексти доповнювало ритмічне техно, яке, до речі, характеризується багаторазовими повторами, тому такі тривіальні тексти дуже гармонійно поєднувались із музикою, на яку їх покладено. Пропоную також зупинитись на ще одній пісні з однойменного альбому «Птахи». Історію написання

[27]Кузьменко А., Домішевський Р. *То для нас*
[28]Берестовська С. *Альбом "Птахи" гурту "Скрябін": враження від Берліну, потенційна бійка між учасниками та сім ночей роботи* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=91794
[29]Кузьменко А., Домішевський Р. *Змучений*

тексту Ростислав Домішевський коментує так: «тексти до деяких пісень [альбому] взагалі не існували. В тому числі і «Птахи», в Кузьми був тільки перший куплет і перша половина приспіву, другу половину пісні, допомагаючи один одному, ми складали по слові — слово Кузьма, слово я»[30]. Тобто вірш, як і низка інших з «Птахів» був написаний поспіхом. Цікаво збагнути, яку тему заторкнули автори у творі, написаному за лічені хвилини. Звернімося до оригінального тексту:

Вони мають крила
І не роблять зла нікому
А як стане зимно
То летять собі додому.[31]

Знову ж таки: буденність, плинність життя, прості рими й відсутність натяків на глибинну філософію. Аналізуючи ці тексти й розуміючи масштаби успіху «Птахів», може виникнути дещо викривлене враження про прихильників ранньої творчості «Скрябіна», як про публіку дещо примітивну, яка «споживає» лише бездумні твори. Насправді ж причиною популярності гурту, окрім наближених до широкого загалу текстів, стає саме техно-саунд, а також вкрай якісне на той час звучання, яких справжні меломани довго чекали від українських виконавців. Запал, енергетика, чуттєвість – ось чого насправді хотіла публіка і «Скрябін» зумів усе це об'єднати у «Птахах». Ще одним важливим поштовхом до популяризації цього альбому стала активізація піратства[32], а тому почалось вірусне поширення касет «Скрябіна», зокрема й «Птахів», хоча зі спотвореним звучанням.

[30]Берестовська С. *Альбом "Птахи" гурту "Скрябін": враження від Берліну, потенційна бійка між учасниками та сім ночей роботи* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=91794
[31]Кузьменко А., Домішевський Р. *Птахи*
[32]Берестовська С. *Альбом "Птахи" гурту "Скрябін": враження від Берліну, потенційна бійка між учасниками та сім ночей роботи* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=91794

Наступний альбом, в якому гурт закріплює свою філософію – «Казки», виданий у 1997-му. Якщо ж тексти із «Птахів», здавалось би, наближають гурт до якнайбільшої аудиторії через помітне спрощення мовлення, то у «Казках» знову з'являються мотиви пошуку, блукань, змісту життя та інших суспільно значущих тем. До речі, авторство одного із текстів для пісні належить Андрію Штурмі, клавішнику раннього «Скрябіна», який раніше не надто активно долучався до їхнього написання. «Разом ми» – назва цієї пісні. Пропоную звернутись до самого тексту:

На мілизні потонуло
Менше, ніж ми,
А ми будемо разом,
Разом ми![33]

Автор пише про силу стосунків, які пройшли чимало випробувань («але трудно є плавати на такій глибокій воді, як ми»[34]), втім герой боротиметься, аби жодні труднощі не змогли потопити їхні почуття. Алегорія глибини з'являється для увиразнення сили цих почуттів, яку Штурма використовує для співставлення із «мілизною», на якій завершуються стосунки тих, хто не зміг впоратись з усіма викликами. Загалом, можна помітити, що для текстів «Скрябіна», особливо раннього, окрім лірики альбому «Птахи», доволі характерні використання різних алегоричних образів, які можна розкрити лише глибинним аналізом, певним життєвим досвідом, а також розумінням тла суспільно-політичних умов, в час яких були написані ті чи інші тексти до пісень гурту. Говорячи про алегоричні образи, варто згадати «Казку», яку написав Ростислав Домішевський. Музикант, спостерігаючи, як світ наповнюється штучністю, лицемірством, називає реальність фальшивою вигадкою, «казкою», яка стала «попсутим кіном»[35], тобто зіпсованим:

Багато бачив я тих ваших казок,

[33]Андрій Штурма. *Разом ми*
[34]Там само.
[35]Домішевський Р. *Казка*

І злим буває добрий Дідо Мороз,
І не велика є Людина-гора,
І в Короля ніколи грошей нема.[36]

Зосередьмося на образах рядків, а саме на «Людині-горі», в яку автор ймовірно втілює образ Дашратха Манджхі, який, будучи звичайним фермером, своєю титанічною працею врятував тисячі життів, будуючи важливе сполучення для індійців[37]. Таким чином, Ростислав Домішевський намагається донести до слухачів цінність причетності кожного до суспільно важливих справ, виховуючи у собі альтруїзм на противагу егоїзму, який все ширше охоплює соціум. Підтверджує судження музиканта стосовно безпринципності, егоцентризму й безжальності у суспільстві й Андрій Кузьменко. Наприклад, у вірші «Загублений рай»:

Ті свої сни нікому не віддавай,
І всьо, шо маєш, ти від них заховай.
Вони всі хочуть зла, ти скоро тікай
В загублений рай.[38]

Кузьма пояснює, що потрібно сподіватись лише на власні сили й можливості, й не варто довіряти комусь те, що належить нам, проте такий заклик певною мірою можна трактувати як пропаганду виховання у собі цього егоцентризму, який і сам засуджує. В такий спосіб Кузьменко виявляє підступність світу, від якого потрібно триматись осторонь, створюючи свій «рай», загублений серед безладдя довкола. Загалом, тексти, які увійшли до альбому «Казки» творять, так би мовити, маніфест гурту, учасники якого своїми філософськими творами декларують у піснях свої творчі й особисті принципи та переконання.

---

[36]Там само.
[37]The remarkable true story of an Indian man who spent 22 years chiselling his way through a mountain out of love for his dead wife becomes a Bollywood film [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.dailymail.co.uk/news/article-3205945/Bollywood-film-Indian-man-Dashrath-Manjhi-spent-22-years-chiselling-mountain-love-dead-wife.html
[38]Кузьменко А. *Загублений рай*

Із аналізу попередніх альбомів нам відомо, що тексти «Скрябіна» доволі специфічні, адже потребували глибокого розуміння. Гурт був вільним у своїй творчій діяльності, експериментував із тематикою пісень, а також не намагався штучно здобути популярність через випуск масового продукту. В сучасному світі таких виконавців називають «трушними». Цей термін дещо сленговий й ширяться здебільшого серед різних субкультур, проте означає справжність й щирість музиканта у його творчих надбаннях. Підтвердженням цієї справжності «Скрябіна» стає альбом «Хробак» (1999). Ростислав Домішевський в одному з інтерв'ю згадує: «Коли писався «Хробак», він був вільний від будь-яких концепцій. Ми не аналізували те, що робили. Справа в тому, що той альбом від початку мав мати обмежене видання і розповсюджуватися тільки через фан-клуби. Він не повинен був продаватися і тому не мав певної лінії»[39].Розуміємо, що гурт відчуває повну свободу, адже планує видати альбом лише серед вузького кола прихильників, яким дуже близька творчість «Скрябіна». Після прочитання текстів із альбому виникає відчуття звільнення, певного катарсису; створюється враження, наче автори якнайвідвертіше публічного заговорили про свої внутрішні бажання й хвилювання, про віднайдення й сприйняття себе після таких довгих пошуків, які ми простежуємо у попередніх текстах. Ростислав Домішевський у пісні «Я добрий» залишає надію, що світ переінакшиться і люди, які заслуговують на щастя його таки отримають:

Я добрий – такий, шо аж ніхто,
А світ для злих і дуже, дуже хитрих,
Я добрий – мене чекає дно,
Нє-нє, ше час колись на добрих прийде...[40]

[39]Уривок з інтерв'ю з Ростиславом Домішевським // Форум SHARE|NET.UA -> МУЗИКА -> Українська музика. Режим доступу: https://www.share.net.ua/forum/index.php?showtopic=451
[40]Домішевський Р. *Я добрий*

Андрій Кузьменко після блукань, безнадії та внутрішніх розчарувань начебто віднаходить гармонію, розуміючи, що не потрібно створювати зайвих ілюзій, надаючи значення тому, що насправді не вартує наших зусиль:

Не треба квіти зів'ялі малювати на стінах,
Не треба шукати ті речі, які не губили,
Не треба казати собі, шо народишся ше раз,
Не треба ловити птахів, які заблудились.[41]

Також в альбомі знову з'являється тема еросу. Рой у дві із композицій вкладає інтимний мотив, пише відверто, прямолінійно й дещо провокативно. До прикладу, у тексті для пісні «Фото» Ростислав Домішевський користується прийомом порівняння, описуючи бажану жінку «брудною, як ангел». Такий оксиморон одразу вказує на непереборність спокуси, перед якою постає автор:

Бо мої очі хочуть
Брудну, як ангел,
Бо твоє тіло каже –
Брудна, як ангел...[42]

Ще один твір, в якому простежується прозорий натяк на інтимне – «Секс». Текст написав Андрій Кузьменко: автор створює доволі невимушену атмосферу, в якій перебувають двоє. Кузьма творить відчуття стану повної байдужості до того, що відбувається поза межами тілесності, називаючи процес злиття в єдине – «морем з людей».

Загалом альбом «Хробак» не має єдиної тематики, якою можна означити всі тексти. Ростислав Домішевський та Андрій Кузьменко невимушено говорять про сокровенне, заторкують тему тілесних стосунків, згадують про внутрішні відчуття віднайдення себе справжнього, а також набагато менше зосереджуються на навколишньому світові у порівнянні з попередніми текстами. Цей альбом скеровано

[41]Кузьменко А. *Не треба*
[42]Домішевський Р. *Фото*

вузькому колу людей, для якого і був створений. До речі, в гурті в час написання альбому починаються певні непорозуміння, оскільки «Скрябін» перебував у певному періоді стагнації: фронтмена Андрія Кузьменка не зовсім задовольняла динаміка розвитку гурту. Можна вважати це однією із причин такого дещо хаотичного за своєю тематикою альбому, адже команда втрачала внутрішню координацію, що відбилось на їхній творчості.[43]

Наступні твори, які варті нашої уваги, – з альбомів «Модна країна» (2000), «Стриптиз» (2001), а також «Озимі люди» (2002). Це останні спільні альбоми раннього «Скрябіна». Прагнення Кузьменка виходу на велику поп-сцену, бажання увійти у світ шоу-бізнесу й певні політичні та матеріальні переконання не дозволяли гуртові розвиватись у близькому для кожного із учасників напрямку. Хоча на період створення останніх альбомів серед учасників гурту все частіше траплялись непорозуміння, їм все одно вдалось створити гідні музично-поетичні твори. Музична складова із «Модної країни» набуває нового, експериментального поп-звучання, а тексти стають наближеними до широкої аудиторії. Тож зупинімося на декількох із них.

У «Бультер'єрі» Кузьма начебто порівнює себе із тим, від кого усі сторонятся. Таким чином, він намагається прояснити свою особливість, наголосити на власній нешаблонності й бажанні кращого. Можливо, текст став відповіддю гурту на спільне небажання підтримувати нові творчі експерименти фронтмена. Щоб підкріпити власні міркування пропоную звернутися до рядків із пісні:

Я вибиваю двері одним ударом
Я хочу мати всьо – і всьо на шару
Тому мене нервує дурна манера
Показувати пальцем на бультер'єра.[44]

[43]Кузьменко О. *Група Скрябін та друзі по сцені.* – Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. – С. 25.
[44]Кузьменко А. Б*ультер'єр*

Після прочитання «Зламаних крил» знову з'являється враження, ніби Кузьма дорікає своїм колегам-музикантам, які не бажають зійти з дороги авангардизму, відкривши для себе нові можливості у світі шоу-бізнесу, маючи для цього усі перспективи. Аби не бути голослівною, наводжу рядки із пісні:

Мала в руках і об землю розбила,
Було так близько – не долетіла,
Кинула вниз свої
Зламані крила...[45]

У «Модній країні» зароджуються певні патріотичні погляди Кузьменка, який, як нам відомо, завжди прагнув порівнювати Україну 2000-х із низкою високорозвинених країн Європи, піднесено репрезентуючи нашу державу в піснях, втім, іноді сатирично висміював дії української влади й органів державного управління. Прикладом є пісня «Модна країна». Автор згадує про своє перебування в Німеччині, втім, наголошує на важливості повернення додому. Кузьменко закріплює свою громадянську позицію у рядках:

ціла європа знає шо то є Україна
така струйова супер модна країна.[46]

Кузьму в сучасних реаліях російсько-української війни 2022-го року часто називають пророком. Справді ж, якщо глибинно зануритись у творчість Кузьменка та «Скрябіна», починаючи з альбому «Модна країна», то можна віднайти низку творів, які віддзеркалюють сучасні події й в контексті російського вторгнення здаються ще ближчими. Окрім пісні «Модна країна», важливо згадати про текст «Чорнобиль форева». Кузьма пише про Чорнобильську катастрофу 1986-го року, яка стала справжньою світовою трагедією. Ба більше, Кузьменко засуджує мовчання, яке намагались втримати в інформаційному просторі, аби приховати масштаб трагедії:

не чекай, не мовчи – хто мовчить

[45]Кузьменко А. *Зламані крила*
[46]Кузьменко А. *Модна країна*

дочекається таки біди[47]

Знову відчуваємо перегук із сучасними реаліями. Це свідчить про те, що Кузьма розумів, яка його роль як певного авторитету у суспільстві. Він, відчувши бажання здобути визнання серед якнайширшої аудиторії, говорив із публікою про важливі речі, до того ж, просто: без прикрас, без зайвих стилістичних прийомів чи навантажень, хоча, як нам відомо із ранньої його творчості, досконало вмів користуватись такими прийомами. Саме у такий спосіб речі, які повинні залишатись у пам'яті українців, не зникали з публічного простору.

Перейдімо до пісень з альбому «Стриптиз». Відомо, що тексти були написані задовго до запису, тому знову простежуються мотиви пошуку себе, невідомості, несприйняття реальності й відраза до світу. Наприклад, «Мій брудний космос» – у тексті Кузьменко описує свою внутрішню плутанину, яка стримує його від ясного погляду на реальність:

То брудний космос в моїй голові,
Мій власний космос – топлюся в собі,
Той темний космос наганяє страх,
Малює плями на моїх очах.[48]

А в тексті до пісні «Я твій пасажир» Кузьма описує втечу від себе самого та намагається абстрагуватись від найближчих:

Слухай мене – їдь там, де все.
Думки мої хтось колись знайде.
Втікай, виведи нас, думай сама,
Ми ше маєм час для нас.[49]

Насправді цей альбом не вносить жодної, так би мовити, свіжості у творчість «Скрябіна», але тексти знову нагадують той напрям, в якому гурт зароджувався.

[47]Кузьменко А. *Чорнобиль форева*
[48]Кузьменко А. *Брудний космос*
[49]Кузьменко А. *Я твій пасажир*

Якщо ж ранній «Скрябін» розпочав свій спільний шлях із психоделічної, холодної музики, яка викликала широкий спектр емоцій та була справжнім викликом у світі нешаблонності, то завершується діяльність гурту в старому складі альбомом «Озимі люди», наповненого близькими широкому загалу композиціями. До прикладу, «Сам собі країна» – пісня, яка стала символом патріотизму українців, які залишаються на Батьківщині, аби вберегти рідну культуру, будуючи країну разом на своїй землі. Андрій Кузьменко засуджує тих, хто зрікається власної етнічної приналежності, шукаючи прихисток на чужині, не маючи там ніякого соціально-правового статусу. А в «Наших» Кузьменко наголошує на суверенності й незалежності України, яка вже давно не перебуває у складі Радянського союзу й має право на власну історію, як незалежна держава:

Ми діти країни, якої вже немає
І до сих пір нас часом ше совками називають.
Але ми – українці, нормальні, здорові,
Напишем своїм дітям правильну історію![50]

Раніше ми також згадували про бажання Кузьми вияскравити Україну на всесвітніх просторах як країну, яка заслуговує на такий рівень життя й соціально-політичних умов, як інші європейські держави. Музикант підкріплює свої замисли такими рядками у «Шеві»:

То мої люди – то моя велика культура,
А серед них є дурні і дури,
Є серед них розумні і всякі,
То саме є в вас – чим ми гірші?..[51]

Окрім прерогатив, якими наділені країни Європи, Кузьменко намагається наголосити також на спільності, будуючи свій наратив й риторику довкола рівних прав кожного, незалежно від національної приналежності. Загалом, в «Модній країні»

[50]Кузьменко А. *Наші*
[51]Кузьменко А. *Шева*

тексти, окрім піднесення України, сповнені витонченою іронією, адже тогочасні проблеми суспільство намагалось «перекрити» певними здобутками.

Отож, бачимо, які мотиви трапляються у пізнішій творчості раннього «Скрябіна» – встановлюється чітка позиція, зникає мотив блукань і з'являється наскрізна тема патріотизму. Загалом, ранній «Скрябін» характеризується пошуковістю у творчих напрямах, що добре помітно у перших текстах гурту, сповнених юнацькою депресивністю, безглуздими, а іноді навпаки, вкрай змістовними внутрішніми побоюваннями себе і світу довкола, з'являється викривлене сприйняття реальності, спричинене глибокими розчаруваннями. Тексти, сповнені алегоричних образів, метафор та оксюморонів, потребують глибинного аналізу не лише на рівні сприйняття чи емоційних впливів, але й у спробі пошуку передумов для написання тих чи інших творів, щоб краще розуміти, як зовнішні впливи відбиваються на піснях «Скрябіна». Також важливо розуміти процес трансформації гурту від «трушного» техно-саунд виконавця, який говорить із публікою про складні речі і не готовий говорити про це із кожним, до близького широкому загалу «Скрябіна», з яким добре знайома сучасність.

2.2. Новий «Скрябін». Аналіз специфіки пізніх текстів гурту (2003–2015 рр.). Твори нового «Скрябіна» як інструмент діалогу з великою аудиторією

Новий «Скрябін» – так називають період творчості гурту від 2003-го року. Поштовхом до поділу діяльності гурту на «до» та «після» став розпад старого складу, який, власне, заклав початки для хвилі поп-року «Скрябіна», що принесла колективу бажану популярність й визнання. Важливо збагнути, що гурт налаштовувався на комерційну діяльність, тому якщо раніше творчість «Скрябіна» була націлена лише на вужчу спільноту поціновувачів якісного техно, які могли збагнути доволі специфічні тексти гурту, то новий «Скрябін» ставав дедалі популярнішим серед широкого загалу, змінивши вектор розвитку на поп-рок та вкрай спрощену лірику без

завуальованих пошукових змістів та підтекстів. Перший альбом, що його написали учасники нового «Скрябіна» – «Натура» (2003). Пропоную зосередитись на текстах цього альбому.

Альбом розпочинається із композиції «Мовчати», яку до сьогодні переспівують десятки виконавців. Авторство пісні належить Андрію Підлужному, лідеру гурту «Нічлава». В одному з інтерв'ю Підлужний згадує: «Мені в якийсь момент набридли його [Кузьми] несправедливі речі. Я писав пісні, Кузьма їх переписував та виконує дотепер. Іноді навіть не вказував мене як автора, як сталось з піснями: «Спи собі сама» та «Мовчати», які написав я, а він лише переробив»[52]. Розуміємо, що глибинність почуттів, яка відкриває слухачам нового «Скрябіна», насправді заклав у творчість гурту Андрій Підлужний, долучившись до співпраці з Кузьмою. Кузьменко ж стверджував, що текст до пісні йому приснився і слова дуже вдало віддзеркалюють те мовчання, яке автор проживав зі своєю дружиною у стосунках.[53] Пара замовчувала свої емоції і не обговорювала проблем, а тому тема мовчання була болючою для обох, адже вони розуміли, що в такий спосіб можуть втратити одне одного:

Давай про мене і про тебе мовчати
Мовчати аж поки не захочем кричати.[54]

Мотив любові, непорозумінь й навпаки легкості у стосунках наповнює й інші композиції в альбомі: «Відстань», «Спи собі сама» (А. Підлужний), «Я сховаю тебе», «Наш останній танець», «Вдома одна» – пісні, у текстах яких Кузьма сягає глибин душі, заторкуючи болючі теми самотності, відчаю від нестачі діалогу між закоханими.

---

[52]Виговська Т. *Тернополянин Андрій Підлужний зганьбив на всю країну М1, Скрябіна та Дзідзьо* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://poglyad.te.ua/podii/ternopolyanyn-andrij-pidluzhnyj-zhanbyv-na-vsyu-krajinu-m1-skryabina-ta-dzido.html

[53]Кузьменко О. *Група Скрябін та друзі по сцені.* – Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. – С. 23.

[54]Кузьменко А., Підлужний А. *Мовчати*

Також автор створює образ жінки-страждальниці, яка сама створює для себе ілюзію завершення стосунків, що насправді не має жодних підстав, а тому на самоті тліє серцем. Низка інших композицій в контрасті зі згаданими проливають на стосунки інше світло: легкості, насолоди, взаєморозуміння, відчуття невимушеності й комфорту. До прикладу, «ВодаВогонь» – висвітлення повної гармонії та спокою в парі, у якій партнери сповнюються одне одним:

Вогонь і вода зустрілися
Вогонь і вода влюбилися
Як туман і дим обіймалися тихо вони
Так як дим і туман цілувалися.[55]

Чи, наприклад, пісня «Давай з тобою займатися любов'ю», в якій Кузьма, вплітаючи ерос, не так виражено, як у ранніх творах, намагається описати тілесні стосунки, застосовуючи прийом певної поетизації:

На своїх подушках
Вишиваєш квіти,
Я прийду до тебе,
Щоб теплом своїм зігріти...[56]

Загалом, в «Натурі» Кузьма розкриває тему стосунків із різних ракурсів, аби показати публіці розмаїття почуттів у відносинах чоловіка та жінки. В житті Андрія Кузьменка, не вдаючись до різних пліток, була присутня одна жінка, якою музикант захоплювався і яку кохав, отож таке різнобарв'я, описане в «Натурі» свідчить про пережиття парою різних етапів, які залишили у пам'яті обох: теплі, або ж болісні. І хоча сам Кузьма не зізнається, що пісні були присвячені саме його дружині Світлані, втім, у спогадах про загиблого чоловіка, Світлана Бабійчук ділиться деталями

[55]Кузьменко А. *ВодаВогонь*
[56]Кузьменко А. *Давай з тобою займатися любов'ю*

стосовно труднощів, які виникали у подружжя[57], що дозволяє нам зіставити період написання текстів із часом певних особистісних переживань Кузьменка.

Наступний альбом нового «Скрябіна» – «Танго» (2005). Тексти альбому були написані лише за три тижні[58], втім сповнені глибокими сенсами. Події, які передували написанню альбому – Помаранчева революція, під час якої Кузьма під тиском влади виступає на підтримку Віктора Януковича й отримує шквал критики від тогочасної публіки. Народжується композиція «Люди як кораблі», яку сам Кузьменко коментує так: «І філософська спрямованість пісні "Люди як кораблі" полягає в тому, щоб люди не ідеалізували той світ, який є навколо них, щоб були завжди обережні. Тому що в неочікуваний момент навколо тебе можуть виникнути вороги, і як щурики прогризти дно твого корабля»[59]. Позиція Кузьменка залишалась твердою й непохитною і він, розуміючи свою помилку, ніколи не намагався виправдати себе публічно, й не зважаючи на хвилю негативу говорив із публікою:

Я не твій брат, ти не сестра моя,
Ніколи не розказуй мені – хто
І в чому я винен на нашій землі,
Люди, як кораблі.[60]

Ще один текст, що виявляє внутрішній стан Кузьми, який бореться із відчуттям несправедливості, почуваючись маріонеткою в руках політиків, маючи авторитет у суспільстві – «Танго». Знову бачимо, що музикант не намагається виправдати себе, а просто пояснює слухачам, що іноді людині не під силу змінити ті обставини, у яких її вимушено загороджують:

---

[57]Кузьменко О. *Група Скрябін та друзі по сцені.* – Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. – С. 23.
[58]Лейба А. *Скрябін. Танго* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://umka.com/ukr/catalogue/simply-rock/skryabin-tango.html
[59]*Кузьма з групи Скрябін в ефірі Бі-Бі-Сі* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/forum/story/2005/11/051130_skriabin_forum
[60]Кузьменко А. *Люди, як кораблі*

Наше життя – то танго
Без правил і до кінця,
Танго страшне і гарне,
Тільки сцену вибирати не нам.[61]

Варто наголосити на тому, що згадані тексти хоч і містять дещо соціально-політичний підтекст, проте наповнюються зромантизованими алегоріями й символами («Люди, як кораблі», «Життя – танго» і т.д.). Окрім романтизації суспільно значущих тем, Кузьма повертається до теми стосунків, яку розпочав розкривати в «Натурі». В «Моїй королеві» описано силу почуттів чоловіка до жінки, який захоплюється своєю коханою:

Я люблю твій голос,
Як подих вітру свіжий,
Люблю твій спокій,
Коли ти засинаєш ніжно…[62]

У «Притулися» автор також наповнює текст мотивом ніжності, тепла й щирості почуттів, а в текстах «Діти» й «Бути маленьким» Кузьменко начебто дозволяє своїм слухачам повернутись в дитинство, аби набратись дитячої безпосередності й наївності, якої бракує в дорослості, зокрема у стосунках:

Коли ми станемо старими пеньками,
І під під'їздами чесати язиками,
Нам буде гарно, бо знову ми як діти,
І буду я тебе так само любити.[63]

Бачимо, наскільки просто й доступно Кузьма будує діалог з публікою: розмовна лексика, романтизація стосунків, щира бесіда про помилки – те, чого бракувало аудиторії 2000-х, адже весь поп того часу перетворювався на примітивізм,

[61]Кузьменко А. *Танго*
[62]Кузьменко А. *Моя королева*
[63]Кузьменко А. *Діти*

тому діалоги «Скрябіна» стають для аудиторії чимось дуже свіжим, а згодом близьким і рідним.

Така філософія нового «Скрябіна» закріплюється до кінця діяльності гурту аж до періоду смерті Андрія Кузьменка. Наступні альбоми («Гламур» (2006), «Про любов» (2007), «Добряк» (2013), «25» (2014)) написані в період творчого злету гурту. «Скрябін» цього часу багато подорожує світом та Україною, даючи сотні концертів щорічно. Андрій Кузьменко врешті почувається реалізованим, адже розуміє, що перехід від техно й психоделіки до попу й простоти виводить його на новий рівень спілкування й близькості з публікою. Філософія гурту у текстах цих років залишається незмінною: мотиви любові, спокою, дитинства – теми, які розкриваються у дуже позитивному світлі в творчості «Скрябіна». Брудні гроші, політика, лицемірство – те, що Кузьменко засуджує й якнайголосніше говорить про них із публікою, аби люди розуміли, що насправді відбувається в сучасності. Гурт дуже вдало балансував у різнородності тем своїх пізніших альбомів, тому у кожному із них можна простежити наскрізні контрастні мотиви доброго й злого; світлого і темного. Пропоную фрагментарно звернутись до останнього альбому «Скрябіна» з Андрієм Кузьменком перед його смертю. Альбом «25» записаний на 25 рік від створення гурту. Символічна назва, втім, не менш символічні композиції увійшли до альбому. Андрій Кузьменко коментує: «У цілому на настрій альбому вплинула гостра ситуація в Україні. Сьогодні ми живемо в епоху переоцінки цінностей, розставляння "за" і "проти". Але українці — мудрий народ, і я впевнений, що вони зможуть зробити правильні висновки»[64], – політичні події 2014-го року сколихнули український народ й порушили суверенітет України. Нам вже відомо, що Кузьма засуджував мовчання в часи безладдя, а тому сам не міг замовчувати події, які розгортались в Україні. Кузьменко говорив із публікою через пісні, а тому в «25» увійшло декілька композицій із текстами, які

[64]*Скрябін – 25 (Альбом)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://notatky.com.ua/skryabin-25/

напряму стосуються становища нашої держави у 2014-му. Зокрема, це «Історія» й «Я злий». Кузьма відкрито засуджує дії влади й прямо говорить про державну зраду:

Історію пишуть не на папері,
Помилки коректором вже не поправиш,
Кидаючи танки на своїх людей,
Героєм для них ти ніколи не станеш.[65]

В тексті до «Я злий» музикант знову не приховує своє різко негативне ставлення до української влади:

Я злий на совість президентів,
Яка до них ніколи не приходить.
Я злий на політичних імпотентів,
Які нас, як собак, по кругу водять.[66]

Читаючи ці тексти в сучасних реаліях російсько-української війни, розуміємо, наскільки далекоглядно й відверто Кузьма говорив про українську державність. До речі, розмова Кузьменка про війну, державну цілісність та свободу не обмежується лише двома згадами композиціями. «Сука-війна», «Руїна», «Лист до президентів», «Українці» – на жаль, через смерть музиканта деякі з пісень не вдалось записати, проте тексти збереглись у загальному доступі й варті нашої уваги. Наприклад, «Українці» – текст про громадян України, які гідно захищають свою волю й незалежність у війні. Надто болісно й пронизливо, але дуже правдиво говорить Кузьменко:

Але українці – як мурашки,
По крупинці будують спільний дім.
Маленькі, сірі – але нас дуже багато,
Ніхто не вижене нас з рідної землі.[67]

[65]Кузьменко А. *Історія*
[66]Кузьменко А. *Я злий*
[67]Кузьменко А. *Українці*

Перед відходом Кузьма встиг попрощатись зі своїми прихильниками, які знаходили у його піснях щось дуже близьке й заповітне. «Дякую, люди», – у «25» Кузьма й «Скрябін» залишають свою подяку:

Дякую, люди, за то, шо ви з нами,
За то, шо ми живі!
Дякую, люди, за то, шо ви
Кращим робите світ![68]

Отож, на прикладі аналізу низки текстів бачимо, яку трансформацію проходить гурт в новому складі. Музичний супровід пісень набуває зовсім нового поп-звучання, а тексти істотно спрощуються: з'являється романтика, а також багато правди. Якщо в творчості раннього «Скрябіна» можна віднайти тексти не лише Кузьменка, то для нового «Скрябіна» більшість лірики пише Кузьма, а тому ми аналізували його особистісні погляди, переживання та особисті життєві зміни й обставини. Музикант наблизився до публіки через простоту свого мовлення, саме тому йому таки вдалось охопити своєю творчістю дуже велику аудиторію, чого йому й, власне, бракувало, будучи раннім «Скрябіним».

[68]Кузьменко А. *Дякую, люди*

ВИСНОВКИ

У роботі представлено дискурс синтезу мистецтв, зокрема зв'язок поміж літературою і музикою, а також проаналізовано творчу спадщину гурту «Скрябін», а, власне, тексти пісень. Зокрема, вказано на тісний зв'язок музики та літератури, які у поєднанні творять ефект довершеності мистецького твору, адже музичний супровід збагачує текст розмаїттям емоційних забарвлень, що викликає у реципієнта низку глибоких почуттєвих зворушень. Так музична складова твору значно підсилює сприйняття тексту на чуттєвому рівні пізнання мистецтва. Здавна в Україні, починаючи із шістнадцятого століття, злиття музики та літератури стало нічим іншим, аніж способом розмови кобзарів із людьми задля збереження пам'яті про відвагу українського козацтва та міці українського народу, а згодом засобом карбування спогадів для нащадків. Хоча ми й сприймаємо кобзарів дещо зромантизовано, окреслюючи їхню діяльність подорожами селами із кобзою, варто розуміти, що вони мали надзвичайно важливий вплив у збереженні правдивої історії, передаючи її саме у текстах із покоління в покоління. Кобзарство залишається соціокультурним феноменом, навіть незважаючи на те, що більша частина їх творчості була ліквідована радянським урядом заради поширення власного, вигаданого наративу справжності.

Слід кобзарства з'являється у сучасній співаній поезії, яку ми виділили в окремий мистецький жанр. Митці намагаються викласти соціально значущий текст на загал через музику, тобто довершують твір музичним акомпанементом, а також звертаються до текстів українських класиків (Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка). Деякі мистці, зокрема й Едуард Драч, послуговуються козацькими історичними піснями, аби відновити кобзарство як соціокультурний рух у сучасних реаліях, тобто зберегти пам'ять про минуле українського народу способом розмови з аудиторією через текст із музичним супроводом. Зазвичай жанр співаної поезії шириться на фестивалях, адже політичні реалії незалежної України до російського вторгнення дозволяли митцям вільно говорити вустами минулого із сучасниками на

різних неформальних національних зібраннях. Після аналізу текстів «Скрябіна» розуміємо, наскільки важливим для гурту у творчості було поєднання музичного супроводу й літератури, адже ранні тексти сповнені важким психологізмом, глибинністю смислів й образів, а їх звучання, яке стало свіжим в українському культурному середовищі, допомагало гурту знайти свого слухача. Разом із техно-саундом психоделічні тексти для прихильників раннього «Скрябіна» закріпили філософію, яку гурт зберіг до розпаду першого складу. Ми не можемо стверджувати, що усі тексти раннього «Скрябіна» були зрозумілими для реципієнтів, адже приховані сенси чи певні алегорії можна збагнути лише методом глибокого аналізу, а також розумінням запліччя авторів текстів гурту. Саме тому багато текстів стають почутими лише зараз, коли аудиторія готова заглиблюватись у міждисциплінарні зв'язки, а також має усі відповідні для цього ресурси (інформаційні, зокрема). До речі, згадуючи про важливість розуміння особистості автора текстів «Скрябіна», слід згадати про те, що чимала частина віршів до пісень гурту належить не лише Андрію Кузьменку, тому іншим учасникам гурту потрібно віддати належне. Ростислав Домішевський (Рой), до прикладу, є співавтором одного із найпопулярніших текстів раннього «Скрябіна» «Шось зимно». Окрім цього вірша, Ростислав Домішевський долучався до спільної роботи над текстами із Андрієм Кузьменком, який під впливом західних гуртів надміру насичував тексти холодом, меланхолією, смутком, психоделікою. Саме завдяки Домішевському вдалось нейтралізувати певні тексти, роблячи їх менш депресивними й гнітючими. Рой і надалі продовжував писати вірші до низки альбомів раннього «Скрябіна», зберігаючи філософію гурту. Окрім Ростислава Домішевського, тексти також писав Сергій Гера й Андрій Штурма, проте після розпаду гурту, в період нового «Скрябіна» практично усі тексти належать Андрію Кузьменку. Цікаво, що авторство віршів до пісень «Скрябіна», навіть раннього, зазвичай у культурному просторі присвоюють фронтмену гурту Кузьменку, тому у цьому дослідженні вказано та акцентовано, що інші учасники, зокрема й Ростислав Домішевський, мають неабияке значення під час аналізу текстів «Скрябіна».

Згадуючи про тексти, пропоную викоремити головні мотиви творчості гурту, які нам вдалось встановити шляхом аналізу низки творів. Перші тексти гурту сповнені мотивом пошуку, юнацькою депресивністю, несприйняттям світу довкола, а також настроями внутрішньої боротьби із собою. З'являються дещо невиправдані протести реальності, які пов'язані із особистим переживанням героїв періоду змін, який перепав на час їхньої молодості. Туга за минулим, а згодом бажання його забути; глибина почуттів та втеча від кохання; засудження суспільства та повна байдужість до нього – усі ці теми об'єднує спільний мотив пошуку. Автори намагались відтворити своє сприйняття реальності у текстах, а тому ця пошуковість, якою наскрізно просякнуті тексти раннього «Скрябіна», дозволяє нам дійти висновку, що певна невпевненість в майбутньому, неповне прийняття себе, а також дещо викривлене сприйняття дійсності пов'язані із зовнішніми впливами (політичними, зокрема), а також внутрішніми, себто браком у авторів впевненості у собі та власних почуттях. Також рання творчість гурту сповнена мотивами еросу, описами тілесних стосунків, а також вражень, які виникали після пережитого, що свідчить про юність авторів, які проживали усе це вперше, тому, відповідно, хотіли ділитись своїми почуттями й переживанями, а тому віднайшли свою аудиторію, якій ці теми були близькими, й відкрито та відверто ділились усім пережитим. Важливо, що рання творчість гурту не містить жодних штучно написаних текстів, аби привернути увагу слухачів. Філософія гурту полягала у чесності й відвертості, а не бажанні визнання, тому «Скрябін» не боявся експериментувати, відкрито говорити про наболіле і разом із публікою іти цим шляхом блукання до віднайдення істини. Втім, варто пам'ятати, що низку текстів із «Птахів», написаних за лічені хвилини, можна виправдати браком студійного часу для гурту, що змушувало їх знехтувати поетичною складовою задля якнайпрофесійнішого звучання. До речі, звучання стало одним із головних моментів переходу «Скрябіна» від альтернативної аудиторії до значно ширшої. Фронтмен Кузьменко змінив свої погляди на мистецтво, шукаючи у ньому власну матеріальну вигоду, а тому вирішив відійти від свіжого українського техно до поп-музики. Окрім зміни напряму звучання

Кузьма спрощує свої розмови із публікою. Вибудувавши певний усталений світогляд, Андрій Кузьменко, розуміючи свій вплив на велику аудиторію, дуже доступно й легко починає розмовляти піснями про суспільно важливе; про те, що торкається кожного. Тема патріотизму й любові до рідної землі, осуд влади, підкріплені невтішними політичними обставинами в Україні, стають чи не головним мотивами нового «Скрябіна». Також з'являється багато романтизму у стосунках, перехід від тілесного до духовного, чистого, щирого, що відводить гурт від різких розмов про еротичне до щирих розмов про вічне. В новіших текстах гурту складно знайти приховані метафори чи алегорії, притаманні ранньому «Скрябіну», тому осмислити й проаналізувати тексти широкому загалу значно простіше. Впродовж усієї діяльності тексти гурту наче проходять період трансформації, який переживають їхні автори: дорослішання, віднайдення себе, глибинне осмислення сили кохання, встановлення чіткої громадянської позиції – ті періоди в житті авторів, які витворили загальний образ «Скрябіна» і відбилися у творчій спадщині гурту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрій Штурма. *Разом ми*
2. Берестовська С. *Альбом "Птахи" гурту "Скрябін": враження від Берліну, потенційна бійка між учасниками та сім ночей роботи* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=91794
3. Виговська Т. *Тернополянин Андрій Підлужний зганьбив на всю країну M1, Скрябіна та Дзідзьо* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://poglyad.te.ua/podii/ternopolyanyn-andrij-pidluzhnyj-zhanbyv-na-vsyu-krajinu-m1-skryabina-ta-dzido.html
4. *Вірити звукам-словам. Королівські Зайці знову вийдуть на сцену* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.liniyavtechi.com/news/korolivski-zajtsi-vyjdut-na-stsenu/
5. Гнатів О. *Ексклюзивна розмова з легендою української музики 18 серпня 2007* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.victormorozov.com/ukr/halkorartvertep.html
6. Давиденко А. *Кузьма Скрябін: «Головне – щоб тобі не було нудно на сцені»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://platfor.ma/magazine/text-sq/experience/skryabin/
7. *Дебютні пісні англійською та захоплення творчістю Вівальді: цікаві факти з життя Кузьми «Скрябіна»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tsn.ua/glamur/debyutni-pisni-angliyskoyu-ta-zahoplennya-tvorchistyu-vivaldi-cikavi-fakti-z-zhittya-kuzmi-skryabina-728643.html
8. Домішевський Р. *Казка*
9. Домішевський Р. *Фото*
10. Домішевський Р. *Я добрий*
11. *ЕТО від "Мертвого півня": фіксація епохи 90-х і музика кави, коньяку, поезії* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nrcu.gov.ua/news.html?newsID=91444

12. Кобов Й. *«Поетика» Арістотеля – нев'януча пам'ятка естетичної думки: вступна стаття* // Арістотель. Поетика в перекладі Бориса Тена. – Київ: Мистецтво, 1967. – 130 с.
13. *Кузьма з групи Скрябін в ефірі Бі-Бі-Сі* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/forum/story/2005/11/051130_skriabin_forum
14. Кузьменко А. *Брудний космос*
15. Кузьменко А. Б*ультер'єр*
16. Кузьменко А. *ВодаВогонь*
17. Кузьменко А. *Давай з тобою займатися любов'ю*
18. Кузьменко А. *Діти*
19. Кузьменко А. *Дякую, люди*
20. Кузьменко А. *Загублений рай*
21. Кузьменко А. *Зламані крила*
22. Кузьменко А. *Історія*
23. Кузьменко А. *Люди, як кораблі*
24. Кузьменко А. *Модна країна*
25. Кузьменко А. *Моя королева*
26. Кузьменко А. *Наші*
27. Кузьменко А. *Не треба*
28. Кузьменко А. *Танго*
29. Кузьменко А. *Техносекс*
30. Кузьменко А. *Українці*
31. Кузьменко А. *Холодний смак*
32. Кузьменко А. *Хорий спокій*
33. Кузьменко А. *Чорнобиль форева*
34. Кузьменко А. *Шева*
35. Кузьменко А. *Я злий*
36. Кузьменко А. *Я твій пасажир*

37. Кузьменко А. *L'amour Attack*
38. Кузьменко А., Домішевський Р. *Змучений*
39. Кузьменко А., Домішевський Р. *Птахи*
40. Кузьменко А., Домішевський Р. *То для нас*
41. Кузьменко А., Домішевський Р. *Чуєш біль*
42. Кузьменко А., Домішевський Р. *Шось зимно*
43. Кузьменко А., Підлужний А. *Мовчати*
44. Кузьменко О. *Група Скрябін та друзі по сцені.* – Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. – 192 с.
45. Левицька Н. *Кобзарство як національно-культурний феномен: вступне слово //* Силка О., Синявська Л. Бандури пісня недоспівана або суспільний виклик Михайла Злобинця. – Черкаси, 2017. – 244 с.
46. Лейба А. *Скрябін. Танго* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://umka.com/ukr/catalogue/simply-rock/skryabin-tango.html
47. Лишега О. *Так багато суперзірок*
48. Радзієвська В. *«З Кузьмою нам не вистачило часу, щоб поговорити» - Рой Домішевський* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/culture/_z-kuzmoyu-nam-ne-vistachilo-chasu-schob-pogovoriti-roj-domishevskij/864432
49. *Скрябін – 25 (Альбом)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://notatky.com.ua/skryabin-25/
50. *Скрябін* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pisni.org.ua/persons/175.html
51. Уривок з інтерв'ю з Ростиславом Домішевським // Форум SHARE|NET.UA -> МУЗИКА -> Українська музика. Режим доступу: https://www.share.net.ua/forum/index.php?showtopic=451
52. Франко І. *Із секретів поетичної творчості //* Літературно-науковий вісник. т. 1, ч. ІІ. Львів: Українська видавнича спілка, 1898. – 147 с.

53. Центральний державний електронний архів України. *Кузьма Скрябін (Кузьменко Андрій Вікторович) (1968-2015 рр.) український співак, музикант, лідер групи «Скрябін»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tsdea.archives.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/fund19_scan_opus1.pdf
54. Шендрик Л. *Кобзарство – феномен українського народу* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kultura-poltava.gov.ua/novyny/kobzarstvo--fenomen-ukrainskogo-narodu/
55. The remarkable true story of an Indian man who spent 22 years chiselling his way through a mountain out of love for his dead wife becomes a Bollywood film [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.dailymail.co.uk/news/article-3205945/Bollywood-film-Indian-man-Dashrath-Manjhi-spent-22-years-chiselling-mountain-love-dead-wife.html